

Література

1. Авшенюк Н. М. Зарубіжний досвід професійної підготовки педагогів: аналітичні матеріали / Н. М. Авшенюк, Л. М. Дяченко, К. В. Котун та ін. – Київ: ДКС «Центр», 2017. – 83 с.
2. Барсук С. Л. Сучасні підходи та принципи навчання англійської мови студентів вищих навчальних закладів / С. Л. Барсук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_64/82.pdf (дата звернення: 11.01.2019).
3. Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти в Україні та її інтеграції в європейський освітній простір [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mon.gov.ua/images/education/average/rozv/knc.doc (дата звернення: 19.10.2017).
4. Сиволога В. Ф. Гуманізація та гуманітаризація вищої освіти / В. Ф. Сиволога [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/handle/123456789/4835/266-286.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 13.11.2017).
5. Столяренко О. В. Виховання культури толерантних взаємин у студентської молоді: навчально-методичний посібник / О. В. Столяренко, О. В. Столяренко. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. – 248 с.
6. Столяренко О. В. Цінності педагогічної професії у підготовці майбутнього вчителя / О. В. Столяренко, О. В. Столяренко // Професійна підготовка майбутнього вчителя / Акімова О. В., Галузяк В. М. [та ін.] – Вінниця: «Твори», 2018. – С.258–279.

References

1. Avsheniuk N. M. Zarubizhnyi dosvid profesiinoi pidgotovky pedahohiv: analitychni materialy / N. M. Avsheniuk, L. M. Diachenko, K. V. Kotun ta in. – Kyiv: DKS «Tsentr», 2017. – 83 s.
2. Barsuk S. L. Suchasni pidkhody ta pryntsyipy navchannia anhliskoi movy studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv / S. L. Barsuk [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_64/82.pdf (data zvernennia: 11.01.2019).
3. Kontseptualni zasady rozvytku pedahohichnoi osvity v Ukraini ta yii intehtratsii v yevropeyskyi osvittiiy prostir [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: www.mon.gov.ua/images/education/average/rozv/knc.doc (data zvernennia: 19.10.2017).
4. Syvoloha V. F. Humanizatsiia ta humanitaryzatsiia vyshchoi osvity / V. F. Syvoloha [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/handle/123456789/4835/266-286.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (data zvernennia: 13.11.2017).
5. Stoliarenko O. V. Vykhovannia kultury tolerantnykh vzaiemyn u studentskoi molodi: navchalno-metodychnyi posibnyk / O. V. Stoliarenko, O. V. Stoliarenko. – Vinnytsia: TOV «Nilan-LTD», 2014. – 248 s.
6. Stoliarenko O. V. Tsinnosti pedahohichnoi profesii u pidhotovtsi maibutnoho vchytelia / O. V. Stoliarenko, O. V. Stoliarenko // Profesiina pidhotovka maibutnoho vchytelia / Akimova O. V., Haluziak V. M. [ta in.] – Vinnytsia: «Tvary», 2018. – S.258–279.

УДК 378:654

DOI 10.31652/2415-7872-2020-64-116-121

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНО СПРЯМОВАНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТЕХНІЧНИХ ТА ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В УМОВАХ ТЕХНІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

А. Є. Фандєєва, orcid.org/0000-0003-2728-2864

У статті розглянуто питання розвитку іншомовної компетентності майбутнього фахівця у технічному університеті. Визначено поняття «іншомовна компетентність майбутнього фахівця технічного профілю», її основні структурні компоненти, критерії їх розвитку. Також визначено педагогічні умови розвитку іншомовної компетентності студентів у технічному університеті та запропоновано програму їх реалізації. Висвітлено результати експериментального дослідження щодо розвитку професійно спрямованої іншомовної компетентності у майбутніх фахівців технічного та економічного профілю.

Ключові слова: розвиток іншомовної компетентності, майбутній фахівець технічного профілю, майбутній фахівець економічного профілю, технічний університет, педагогічні умови, експериментальна перевірка.

DEVELOPMENT OF PROFESSIONALLY ORIENTED FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS OF TECHNICAL AND ECONOMIC FIELDS IN CONDITIONS OF TECHNICAL UNIVERSITIES

A. Ye. Fandieieva

The article considers the development of foreign language competence of the future specialist at technical universities. The concept of "foreign language competence of the future technical specialist", its main structural components, criteria for their development are defined. Pedagogical conditions for the development of foreign language competence of the future specialist at technical universities have been developed: students' awareness of the methodological principles of independent activity, which involves the use of foreign language skills and determines their manifestation; introduction of means of interactive technologies as innovative forms and methods of professional training of students of technical and economic specialties; development of didactic materials taking into account the principles of individualization, differentiation and interactivity of foreign language teaching. The author's program of realization of these conditions is offered. As a result of using the program in the educational process, students gain an important experience that contributes to the awareness of the possibilities of their self-development for the formation of foreign language competence. By combining sound, graphic, animation and text effects in the program, it was possible to successfully simulate the effect of immersion in an active language environment, implementing modern linguistic, technological, methodological and pedagogical technologies. In addition, during teaching foreign language by this program all aspects of language were worked out: phonetic, grammatical, lexical and communicative ones, that enabled future technical specialists and future specialists in economics to master the language material better and faster, acquiring professionally oriented speech skills at technical universities. The results of the experimental research on the development of professionally oriented foreign language competence of future specialists of technical and economic fields are highlighted, that confirms the effectiveness of the proposed pedagogical conditions.

Keywords: development of foreign language competence, future technical specialist, future specialist in economics, technical university, pedagogical conditions, experimental verification.

В умовах модернізації вітчизняної освіти, особливо, у сфері підготовки майбутніх фахівців технічних та економічних спеціальностей у вищій школі гостро постає проблема добору і фахової підготовки найбільш здібної, талановитої молоді, що мають розвинену іншомовну компетентність.

Актуальність вивчення педагогічних умов розвитку іншомовної компетентності у студентів технічних та економічних спеціальностей у вищій школі зумовлена низкою чинників: по-перше, перехід людства від індустріальної моделі розвитку до інформаційної, що зумовив зміни у цілях, змісті, а відповідно, й у функціях та завданнях діяльності сучасного інженера та економіста. По-друге, динамізм сучасного розвитку потребує від технічних університетів забезпечити засвоєння майбутніми фахівцями не тільки здобутків їхньої професійної спрямованості рідною мовою, але й здобутків сфер людської діяльності доступних на іноземній мові. По-третє, усвідомлення державою важливості проблеми розвитку іншомовної компетентності, як однієї зі складових підготовки фахівців усіх профілів вищої школи, що відображено в законах України «Про освіту», «Про Вищу освіту», Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки. По-четверте, майбутній фахівець мусить вільно володіти іншомовною компетентністю, тому що стрімкий розвиток цивілізації потребує від особистості високої професійної, інтелектуальної і соціальної мобільності, підґрунтям якої є ця компетентність. По-п'яте, для інтеграції освіти в європейський освітній простір, інтернаціоналізації вищої освіти, для забезпечення конвертованості українських дипломів і академічної мобільності студентів необхідно готувати висококваліфікованих фахівців, зокрема майбутніх інженерів та економістів, зі сформованою іншомовною компетентністю. Це забезпечить збалансовану відповідь на основні виклики, які стоять перед українською освітою згідно положень Болонського процесу. По-шосте, для вирішення проблем підготовки майбутніх фахівців у технічних університетах вкрай необхідним є знання закономірностей та механізмів розвитку іншомовної компетентності у них. Виникає потреба визначення дефініції «іншомовна компетентність майбутнього фахівця технічного профілю», та її складових; визначення критеріїв та показників сформованості іншомовної компетентності майбутніх фахівців; визначення та обґрунтування педагогічних умов розвитку іншомовної компетентності майбутніх фахівців в технічних університетах; пошуку ефективних механізмів розвитку іншомовної компетентності; застосування нових методологій в процесі розвитку іншомовної компетентності майбутніх інженерів та економістів.

Проблемам навчання іноземних мов присвячено праці вітчизняних дослідників І. Мазайкіної, З. Нікітенко, С. Ніколаєвої, О. Негневицької, О. Рогульської, М. Чепурної та ін.; проблеми іншомовного спілкування висвітлені в працях науковців І. Глазкової, Ю. Жлуктенко, Г. Китайгородської, Н. Логутіної, Є. Пасова, В. Скалкіна та ін.; питаннями формування професійно спрямованої іншомовної компетентності фахівців займалися такі дослідники як Т. Брик, О. Кузнецова, Н. Петранговська, М. Прадівлянний, та ін. У вітчизняній думці вже склалася потужна наукова школа щодо дослідження теоретичних і прикладних проблем формування іншомовної компетентності у студентів в освітніх закладах. Але, водночас у

педагогічній науці процес розвитку професійно спрямованої іншомовної компетентності майбутніх фахівців технічних та економічних спеціальностей в технічних університетах не став предметом спеціального дослідження.

Мета статті полягає в розгляді проблеми розвитку іншомовної компетентності в майбутніх фахівців технічних та економічних спеціальностей технічних університетів. Основними завданнями нашого дослідження було обрано наступні: визначити поняття «іншомовна компетентність майбутніх фахівців технічних та економічних спеціальностей», виявити педагогічні умови розвитку професійно спрямованої іншомовної компетентності майбутніх фахівців технічних та економічних спеціальностей; висвітлення результатів експериментальної перевірки ефективності запропонованих педагогічних умов.

«Підготовка фахівців технічних та економічних спеціальностей з поглибленим фахово спрямованим вивченням іноземної мови стала однією із найважливіших складових системи вищої технічної освіти промислово розвинутих країн» [6, с. 107]. Проаналізувавши ряд робіт, присвячених цій проблемі, ми прийшли до висновку, що до цих пір відсутнє єдине визначення терміна «іншомовна комунікативна компетентність», немає єдиної думки і в визначенні компонентного складу іншомовної комунікативної компетентності. Сучасні вчені сходяться на думці про наявність в структурі іншомовної комунікативної компетентності таких ключових складових, як мовна (лінгвістична), соціокультурна, соціолінгвістична, прагматична, дискурсивна і стратегічна субкомпетенція.

Варто зауважити, що всі дослідники визнають багатокомпонентність структури іншомовної комунікативної компетентності, хоча їхні уявлення про неї можуть істотно відрізнятися [2; 8; 9].

На основі проаналізованої літератури [3; 7; 10], можемо визначити поняття «іншомовна компетентність майбутніх фахівців технічних та економічних спеціальностей» як готовність майбутнього спеціаліста до застосування знань, умінь, навичок іноземної мови, які складаються в цілісну структуру, яка містить комплекс взаємопов'язаних мотиваційно-ціннісних, когнітивно-інтелектуальних і операційно-діяльнісних детермінант особистісно-професійного саморозвитку майбутнього фахівця, що забезпечують йому оптимальну реалізацію в професійній діяльності.

Структура іншомовної компетентності майбутніх фахівців технічних університетів включає такі компоненти: мотиваційно-ціннісний (відображає спрямованість майбутнього фахівця на успіх у професійній діяльності, що проявляється в потребі до пізнання та опануванні соціокультурним змістом іноземної мови), когнітивно-інтелектуальний (відображає теоретичні знання, уміння та навичок з читання, письма, говоріння та аудіювання іноземною мовою) і операційно-діяльнісний (відображає здатність майбутнього фахівця до застосування своїх знань, вмінь, навичок на практиці; а також готовність до трансформації практичного досвіду у професійну діяльність).

Дослідник Є. Полат, наголошує на створенні умов, реалізація яких забезпечить залучення кожного студента до активного процесу пізнання, свідомого використання теоретичних знань на практиці, організації співпраці для вирішення різноманітних проблемних ситуацій, а також надасть вільного доступу до необхідної інформації в інформаційних центрах. Науковець стверджує, що створення таких умов є завданням не стільки змісту освіти, скільки технологій навчання [5, с. 14]. Дослідивши поняття «умова», можемо визначити, що великий тлумачний словник сучасної української мови визначає її як «необхідну обставину, яка уможливує здійснення створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь», «обставини, особливості реальної дійсності, за яких відбувається або здійснюється що-небудь» [1, с.1506].

Здійснивши аналіз науково-педагогічних праць за темою нашого дослідження, можемо зазначити, що розвиток іншомовної компетентності в майбутніх фахівців під час освітнього процесу буде найбільш ефективним в технічних університетах за виконання таких педагогічних умов: усвідомлення студентами методологічних засад самостійної діяльності, що передбачає застосування іншомовних умінь та зумовлює їх прояв; упровадження засобів інтерактивних технологій як інноваційних форм і методів професійної підготовки студентів технічних та економічних спеціальностей; розроблення дидактичних матеріалів з урахуванням принципів індивідуалізації, диференціації та інтерактивності навчання іноземних мов. Для створення вищевикладених педагогічних умов ми пропонуємо програму розвитку іншомовної компетентності майбутніх фахівців технічних та економічних спеціальностей в технічних університетах. Для реалізації першої педагогічної умови програмою передбачається залучення студентів до самостійної роботи, пов'язаної з пошуком, обробкою професійно спрямованої інформації англійською мовою. У результаті виконання самостійної роботи за запропонованим планом ми можемо констатувати набуття студентами важливого досвіду, що сприяв усвідомленню можливостей їх саморозвитку для розвитку іншомовної компетентності.

Невід'ємною частиною самостійної діяльності студентів є науково методичний супровід викладача. Усі матеріали, що використовувались в програмі є науковими, сучасними, достовірними. У процесі виконання такої самостійної роботи студенти набувають досить конкретних навичок та вмінь, що сприяють розвитку й становленню іншомовної компетентності (таблиця 1).

Для реалізації другої педагогічної умови програмою передбачено використання таких інтерактивних методів навчання як проектний метод, метод «мозкового штурму» та метод ділових рольових ігор, які показали ефективні результати засвоєння матеріалу. У процесі роботи в майбутніх фахівців технічних та економічних спеціальностей розвивалися не лише іншомовні комунікативні навички, а й організаційні, методичні та ігротехнічні навички. У програмі використовувалась технологія написання есе англійською мовою. Така технологія сприяла не лише розвитку навичок письма, а й спонукала до роздумів, до рефлексії, розвивались уміння аналізувати, робити власні висновки, доводити правильність власних суджень.

Таблиця 1

Показники іншомовної компетентності, що розвиваються під час виконання самостійної роботи

Стадія самостійної роботи студента	Іншомовні навички та вміння, що розвиваються
Постановка завдання	Відкритість до нового досвіду
Мотивування	Навички самомотивації, розвиток відповідальності, усвідомлення власних цінностей та орієнтирів
Планування	Рефлексія, іншомовні вміння, відповідальність
Реалізація/виконання завдання	Усвідомлення переваг застосування в самостійній діяльності інтерактивних технологій, що передбачає застосування іншомовних умінь та зумовлює їх прояв; розуміння мови як системи; зв'язаність, логічність, організація мови; уміння передати комунікативний зміст відповідно з соціальним контекстом; уміння говорити складно, без напруги, у природному темпі, без затяжних пауз для пошуку мовних форм; уміння вибирати мовні форми, уміння використовувати комунікативні стратегії для компенсації відсутніх знань в умовах реального мовного спілкування; мовно-розумова діяльність
Формування звіту	Критичність мислення; зв'язаність, логічність, організація при створенні змісту іноземною мовою
Презентація результатів	Навички самопрезентації та публічного мовлення іноземною мовою

Під час реалізації третьої педагогічної умови особливе місце ми приділяли вправам на розвиток у студентів технічних та економічних спеціальностей умінь розв'язання аналітико-рефлексивних, проектно-прогностичних, організаційно-ділових і оцінювально-корекційних завдань.

Студенти отримали наступні рекомендації: відібрати відповідний інформаційний матеріал; визначити комунікативні завдання мовців; скласти схему діалогу; добрати рольові ігри для активізації мовленнєвого матеріалу; сформулювати запитання для контролю розуміння змісту прочитаного тексту; надати іншим студентам комунікативну настанову на роботу в парах з метою спонукання до діалогу-запиту; організувати та провести у групі дискусії; виправити помилки в мовленні учасників дискусії, не порушуючи при цьому процес спілкування, перепитуючи, уточнюючи щось, тощо; коментувати відповіді своїх товаришів щодо мовної правильності; оцінити діалог щодо його відповідності комунікативному завданню. Разом зі студентами обговорювалась доцільність і розроблена тактика використання диференційованих завдань.

За допомогою поєднання в програмі звукових, графічних, анімаційних і текстових ефектів було можливим вдале імітування ефекту занурення в активне мовне середовище, реалізуючи сучасні лінгвістичні, технологічні, методичні та педагогічні технології. Крім того, при навчанні іноземної мови за цією програмою відпрацьовувалися всі аспекти мови: фонетичний, граматичний, лексичний та комунікативний, що дозволило майбутнім фахівцям технічного та економічного профілю більш якісно та швидко оволодівати мовним матеріалом, набуваючи професійно спрямованих мовленнєвих навичок і вмінь в умовах технічного університету. Зазначимо, що внаслідок реалізації третьої педагогічної умови у студентів відбувається розвиток окремих підструктур особистості [4].

Можемо зазначити, що комплексне використання в авторській програмі трьох педагогічних умов розвитку іншомовної компетентності сприяє мотиваційно-ціннісним, когнітивно-інтелектуальним та операційно-діяльним змінам і сприяє розвитку іншомовної компетентності майбутніх спеціалістів як в освітньому процесі, так і в майбутній професійній діяльності.

Дослідження доцільності впровадження запропонованих педагогічних умов відбувалось спостереженням динаміки набуття іншомовної професійної компетентності студентами технічних та економічних спеціальностей Харківського національного автомобільно-дорожнього університету під час вивчення дисциплін «Іноземна мова», «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)», «Галузева іноземна мова», «Ділова іноземна мова», «Іноземна мова наукового спілкування». Було створено експериментальну та контрольну групи зі студентів 4 року навчання, які поглиблено вивчають професійно спрямовану іноземну мову. Результати поточної навчальної діяльності експериментальної групи порівнювались із результатами

навчальних досягнень студентів контрольної групи. На формуючому етапі дослідження студентам експериментальної групи пропонувався початковий матеріал із ділової англійської мови за розробленою автором програмою. Курс англійської ділової мови розраховано на роботу з виконанням завдань, де вирішуються проблемні ситуації з використанням пошукових систем, опрацювання матеріалів сайтів та інше.

Було здійснено аналіз довідкової й наукової психолого-педагогічної літератури щодо критеріїв і показників, які застосовуються в педагогічному експерименті, було розроблено критерії, які дозволили визначити рівень розвитку іншомовної компетентності студентів під час професійної підготовки в технічних університетах. Такими критеріями, на нашу думку, відповідно до структури досліджуваного явища (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-інтелектуальний і операційно-діяльнісний компоненти), є: мотиваційно-ціннісний, лексично-граматично-лінгвістичний, комунікативно-діяльнісний критерії.

Результати експерименту показали, що в експериментальній групі рівень розвитку іншомовної компетентності після формувального етапу експерименту збільшився на 14,25%. Тоді ж у контрольній групі зміни рівню розвитку іншомовної компетентності відбулися незначною мірою, так високий рівень розвитку збільшився лише на 2,50% (рис. 1).

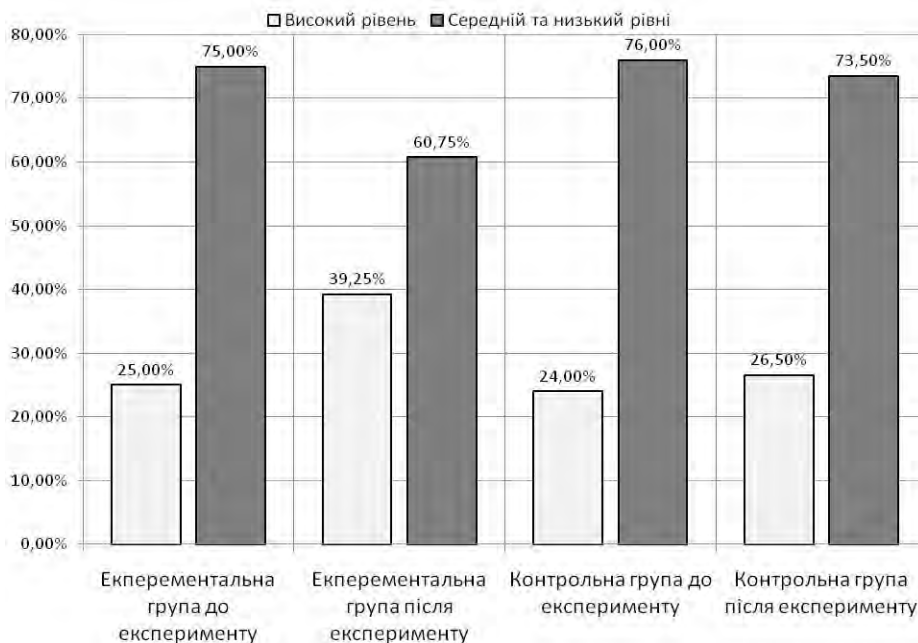

Рис. 1. Порівняння рівнів розвитку іншомовної компетентності.

Висновки. Розглянувши проблему розвитку іншомовної компетентності в технічних університетах, визначено поняття «іншомовна компетентність майбутніх фахівців технічних та економічних спеціальностей»; виявлено педагогічні умови розвитку професійно спрямованої іншомовної компетентності майбутніх спеціалістів; висвітлено результати експериментальної перевірки ефективності запропонованих педагогічних умов. Порівняння одержаних результатів у контрольній та експериментальній групах дало можливість зробити висновок про рівень розвитку іншомовної компетентності студентів технічних та економічних спеціальностей і визначити ефективність запропонованої педагогічної системи її формування. Це означає, що ми точно виокремили педагогічні умови та розробили програму для їхньої реалізації, що доводить правильність припущення щодо шляхів розвитку іншомовної компетентності майбутніх фахівців технічних та економічних спеціальностей в технічних університетах. Перспективними для подальшого наукового пошуку є питання підготовки педагогічного складу до розвитку іншомовної компетентності майбутніх фахівців технічних та економічних спеціальностей за авторською програмою, а також питання розвитку іншомовної компетентності за цією програмою в майбутніх фахівців іншої професійної спрямованості.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – Київ, Ірпінь : Перун, 2005. – 1728 с.
2. Вятютнев М.Н. Коммуникативная направленность обучения русскому языку в зарубежных школах / М.Н. Вятютнев // Русский язык за рубежом. – 1977. – № 6. – С. 38–45.
3. Гром Е.Н. Содержание и формы контроля уровня сформированности и иноязычной коммуникативной компетенции учащихся 10–11 классов школ с углубленным изучением иностранного языка: дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Гром Екатерина Николаевна. – Москва, 1999. – 315 с.

4. Мазайкіна І. О. Формування готовності майбутніх учителів до застосування особистісно орієнтованих педагогічних технологій навчання іноземних мов у професійній діяльності : автореф. дис . ... канд . пед . наук : 13.00.04 / Ірина Олегівна Мазайкіна; Вінницький держ . пед . ун – т імені М. Коцюбинського. – Вінниця, 2018. – 23 с.
5. Полат Е. С. Педагогические технологии дистанционного обучения / Е.С. Полат. – Москва : Академия, 2006. – 241 с.
6. Прадівляний М. Г. Компетентнісний підхід при фахово спрямованому викладанні іноземних мов / М. Г. Прадівляний // Наукові записки Тернопільського держ. пед. ун-ту ім. В.Гнатюка. Серія: Педагогіка. – Тернопіль, 2006. – № 1. – С.107-110.
7. Bachman L. Fundamental Considerations in Language Testing /L.Bachman.– Oxford: Oxford University Press, 1990.– 408 p.
8. Hymes D. On communicative competence // Sociolinguistics / edited by J. B. Pride, J. Holmes. Harmondsworth: Penguin, 1972. P. 269-293
9. Keen K. Competence: What is it and how can it be developed? / In J. Lowyck, P. de Potter, & J. Elen (Eds.). – Brussels: IBM Education Center, 1992. – P. 111–122.; Savignon, S. J. Communicative Competence: Theory and Classroom Practice / Sandra J. Savignon. – 2nd ed. – New York: McGraw-Hill, 1997. – 272 p.
10. Modern languages: learning, teaching, assessment: a common European framework of reference. [Електронний ресурс] Strasburg, 1996. 260 p. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/16802fc1bf>

References

1. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy / Uklad. i holov. red. V.T. Busel. – К., Irpin : Perun, 2005. – 1728 s.
2. Vyatyutnev M.N. Kommunikativnaya napravlenost' obucheniya russkomu yazyku v zarubezhnyh shkolah / M.N. Vyatyutnev // Russkij yazyk za rubezhom. – 1977. – № 6. – S. 38–45;
3. Grom E.N. Soderzhanie i formy kontrolya urovnya sformirovannosti i inoyazychnoj kommunikativnoj kompetencii uchashchihhsya 10–11 klassov shkol s uglublennym izucheniem inostrannogo yazyka: dis... kand. ped. nauk: 13.00.02 / Grom Ekaterina Nikolaevna. – Moskva, 1999. – 315 s.
4. Mazaikina I. O. Formuvannya hotovnosti maibutnikh uchyteliv do zastosuvannya osobystisno oriientovanykh pedahohichnykh tekhnolohii navchannia inozemnykh mov u profesiinii diialnosti : avtoref. dys . ... kand . ped . nauk : 13.00.04 / Iryna Olehivna Mazaikina; Vinnytskyi derzh . ped . un – t imeni M. Kotsiubynskoho. – Vinnytsia, 2018. – 23 s.
5. Polat E. S. Pedagogicheskie tekhnologii distancionnogo obucheniya / E.S. Polat. – Moskva : Akademiya, 2006. – 241 s.
6. Pradivliannyi M. H. Kompetentnisnyi pidkhid pry fakhovo spriamovanomu vykladanni inozemnykh mov / M. H. Pradivliannyi // Naukovizapysky Ternopilskohoderzh. ped. un-tuim. V.Hnatiuka. Serii: Pedahohika. – Ternopil, 2006. – № 1. – S.107-110.
7. Bachman L. Fundamental Considerations in Language Testing /L.Bachman.– Oxford: Oxford University Press, 1990.– 408 p.
8. Hymes D. On communicative competence // Sociolinguistics / edited by J. B. Pride, J. Holmes. Harmondsworth: Penguin, 1972. P. 269-293
9. Keen K. Competence: What is it and how can it be developed? / In J. Lowyck, P. de Potter, & J. Elen (Eds.). – Brussels: IBM Education Center, 1992. – R. 111–122.; Savignon, S. J. Communicative Competence: Theory and Classroom Practice / Sandra J. Savignon. – 2nd ed. – New York: McGraw-Hill, 1997. – 272 p.
10. Modern languages: learning, teaching, assessment: a common European framework of reference. [Elektronnyi resurs] Strasburg, 1996. 260 p. – Rezhym dostupu: <https://rm.coe.int/16802fc1bf>

УДК 37.013

DOI 10.31652/2415-7872-2020-64-121-126

МЕТОДИ ПРОФІЛАКТИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА

І. Л. Холковська, orcid.org/0000-0002-2498-1902

М. В. Вацьо

У статті проаналізовано літературні джерела з проблеми профілактики професійної деформації особистості педагога. Визначено завдання профілактики професійних деформацій особистості педагога. Розкрито сутність видів профілактики професійної деформації: первинної, вторинної, третинної. Зазначено, що профілактика професійної деформації особистості має комплексний характер і реалізується за двома основними напрямками: неспеціалізована психолого-педагогічна допомога, спеціалізована психологічна допомога. Проаналізовано ефективність методів, що складають програму соціально-масової первинної психолого-педагогічної профілактики професійної деформації; програму передкризової психопрофілактики; програму швидкої профілактики; програму індивідуальної профілактики.

Представлено модель профілактики професійної деформації особистості педагога, що передбачає комплексний вплив на макрорівні (робота з об'єктивними чинниками професійної деформації), мезорівні (робота з об'єктивно-суб'єктивними чинниками професійної деформації), мікрорівні (робота з суб'єктивними чинниками професійної деформації).

Ключові слова: професійна деформація, педагог, емоційне вигорання, профілактика професійної деформації, методи профілактики професійної деформації.